

*naar een spirituele
en menswaardige
stervenscultuur*

STICHTING WEDERZIJDZ JAARVERSLAG 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Bestuurssamenstelling	2
Interne organisatie	2
Activiteiten	3
Externe contacten	3
Website	4
Publiciteit	5
Financieel jaaroverzicht	5
Balans per 31 december 2016	6
Activiteitenplan 2017	6

VOORWOORD

Stichting Wederzijds zoekt wegen om onze stervenscultuur te verdiepen en te verruimen. Zij vindt daarbij haar inspiratie bij de antroposofie en De Christengemeenschap. Zij organiseert conferenties en workshops rondom de volgende thema's:

- Sacramentele begeleiding rond het sterven
- Begeleiding van de stervende met muziek, schilderen en euritmie
- De dood en ik – hoe bereid ik mij voor?
- Verzorging van de stervende en de gestorvene
- Opbaren en waken
- Rouwen en gedenken
- Op weg van dood naar nieuwe geboorte

Daarnaast geeft zij een halfjaarlijkse Nieuwsbrief uit voor belangstellenden en donateurs.

In dit jaarverslag doet de Stichting verslag van haar activiteiten en van de gebeurtenissen die in 2016 hebben plaatsgevonden. Er wordt verantwoording afgelegd over haar financiën.

Het resultaat van de activiteiten in 2016 geeft vertrouwen om de verdere ontwikkelingen van de activiteiten van Stichting Wederzijds voort te zetten en uit te bouwen.

De samenwerking in het bestuur verliep constructief en plezierig alsook de samenwerking met leden van de klankgroep.

BESTUURSSAMENSTELING 2016

Het bestuur bestond uit:

Hélène Henselmans – voorzitter

Rob Emous – vicevoorzitter

Ingrid Deij – secretaris

Hans Altenburg – penningmeester

Ellen Zweers – lid

INTERNE ORGANISATIE

In het bestuur zijn de portefeuilles bij de verschillende bestuursleden ondergebracht. Bepaalde taken zijn als mandaat aan één of twee bestuursleden toegewezen. Er werd gewerkt met een bestuurlijke jaarcyclus en een activiteitenplan.

Lopende mandaten: *PR en website – Verzorgen maandelijkse teksten ter inspiratie – Redactie Nieuwsbrief – Verdieping.*

Met de Klankgroep kwam het bestuur tweemaal bijeen. Daarbij werd o.m. de onderwerpen "Vorbereiding op het eigen sterven" en "Orgaandonatie" besproken.

ACTIVITEITEN

In het verslagjaar ging, na de succesvolle conferentie in november 2015, de aandacht van het bestuur vooral uit naar interne verdieping rond maatschappelijke vraagstukken die samenhangen met ingrijpen rondom het sterven. Euthanasie, palliatieve sedatie, suïcide en 'voltooid-leven' kwamen aan de orde. Er leeft binnen het bestuur grote zorg over de maatschappelijke ontwikkelingen bij euthanasie voor dementerenden en over de toename van suïcide.

Door de voorgenomen wijziging van de wet op de orgaandonatie kwam ook dit thema enige keren terug.

Deze ontwikkelingen vroegen om gedachtenuitwisseling en meningsvorming binnen het bestuur. Er werden vormen gezocht om deze thema's bespreekbaar te maken. Hoe kunnen we aandacht besteden aan deze thema's op de website? Hoe kunnen we direct met mensen in contact komen rondom deze ingrijpende besluiten? Hieruit ontstond het initiatief om regionaal gespreksgroepen aan te bieden rond deze thema's in 2017.

Voor de website zullen in 2017 vormen voor deze thema's worden ontwikkeld.

Vanuit De Christengemeenschap is om medewerking gevraagd bij de Internationale Pinksterconferentie in juni 2017, in Den Bosch, waar 1500 mensen verwacht worden vanuit de hele wereld. Onderzocht is welke bijdrage er vanuit Wederzijds geleverd kon worden. Uiteindelijk werd besloten om ons op een initiatieven-markt te presenteren en driemaal een workshop te organiseren met als titel: "Hoe dichtbij zijn onze gestorvenen".

Vernieuwing van het bestuur vormde een terugkerend agendapunt. Inmiddels heeft begin 2017 een grote bestuurswisseling plaatsgehad, zodat er meer ruimte komt voor nieuwe activiteiten.

EXTERNE CONTACTEN

- De voorzitter van Wederzijds onderhoudt contact met het bestuur van de AViN en De Christengemeenschap. Vanuit beide besturen is een bestuurslid aangewezen dat het contact met Wederzijds onderhoudt. In de praktijk is er nog weinig samenwerking ontstaan. Dit blijft een aandachtspunt voor het bestuur van Wederzijds voor de komende jaren.

Er werd besloten om de Nieuwsbrief van Wederzijds aan de plaatselijke contactpersonen van zowel de Christengemeenschap als de Antroposofische Vereniging in Nederland te sturen.

- Wederzijds werkt al enige jaren samen met stichting Agora in Bunnik, onafhankelijk landelijk kenniscentrum en ondersteuningspunt voor palliatieve zorg. Wederzijds is stakeholder bij het initiatief 'Van betekenis tot het einde'. Het doel hiervan is een cultuuromslag te bewerkstelligen in de manier waarop er vanuit de samenleving en de politiek naar de oudere mens en het ouder worden wordt gekeken. In het manifest wordt gepleit voor een andere kijk op de laatste levensfase, waarbij meer wordt uitgegaan van waarden als vertrouwen, betrokkenheid en wederkerigheid. Centraal staan levensvragen van ouderen zoals: Hoe kijk ik terug op mijn leven? Hoe kan ik van betekenis zijn en blijven? Hoe kan ik naar het levenseinde toegroeien? Het manifest sluit af met de oproep aan de politiek om zich nadrukkelijk uit te spreken voor de realisering van zorg- en welzijnsinitiatieven, waarbij wordt uitgegaan van de relationele waarden, zoals die in het Manifest 'Van betekenis zijn én blijven tot het einde' worden bepleit. In 2016 is een nieuwe campagne opgezet om het praten over de eigen laatste levensfase te stimuleren. In de najaarsnieuwsbrief is deze campagne onder de aandacht gebracht. Belangrijk hulpmiddel daarbij is de nieuwe website www.ikwilmetjepraten.nu

- In Zwitserland heeft de ‘Arbeitsgemeinschaft Sterbekultur’ in 2012 het ‘Projekt Sterbekultur’ opgezet. Doel van het project was te komen tot in liefde gedragen samenwerking met de gestorvenen. Deelnemers aan het project hebben twee jaar lang individueel of in groepjes gewerkt aan een verhouding met de gestorvenen. Dit project is inmiddels afgesloten met een conferentie.
In Nederland gaan ongeveer 20 deelnemers sindsdien door met hun studie en gesprek, sinds januari 2015 af en toe ook gezamenlijk. Er wordt gezocht naar verdieping en verbreding in het inzicht rondom het leven na de dood. Op verschillende plaatsen in Nederland zijn hierdoor voorleesgroepen voor gestorvenen ontstaan. Eén van de bestuursleden van Wederzijds is met deze groep verbonden.
Van de verdere ontwikkelingen bij de Arbeitsgemeinschaft Sterbekultur houdt de voorzitter, Franz Ackermann, de stichting op de hoogte. Omgekeerd blijft ook contact vanuit Wederzijds belangrijk, bijvoorbeeld via de Nieuwsbrief.
- In 2016 verscheen het boekje “Rondom het sterven” van Myriam Driesens, geestelijke in de Christengemeenschap. Vanuit Wederzijds is over de inhoud en literatuurlijst meegedacht. In het boekje is een verwijzing naar de website van Wederzijds opgenomen.
- Met uitvaartondernemers was enkele malen contact over een specifiek antroposofische aanpak bij een uitvaart, bijvoorbeeld n.a.v. een zelfdoding
- Stichting Wederzijds staat vermeld in de Uitvaartadressengids.
- Rondom de voorgenomen verandering in de wet op de orgaandonatie was enige keren contact met een vertegenwoordiger van de Theosofische Vereniging. Het ging daarbij om uitwisseling en meningsvorming.
- Met stichting De Heraut bestaat contact, activiteiten van Hans Stolp die samenhangen met de thema’s van Wederzijds komen in de agenda op onze website te staan.

WEBSITE

- Onze website heeft een technische vernieuwingkuur ondergaan; deze is nu leesbaar en toegankelijk voor alle gangbare apparaten als computer, smartphone, tablets e.d.. Het beeld past zich aan het formaat van het scherm aan.
- Er is aan een paar website-specialisten gevraagd om kritisch naar de website te kijken. Mogelijke veranderpunten worden meegenomen naar 2017.
- Op de website zijn afbeeldingen geplaatst van schilderijen van Ad van der Lugt.
- De literatuurlijst is toegankelijker gemaakt door de nieuwe indeling in onderwerpen en uitgebreid met nieuwe boeken.
- De thema’s die voor Wederzijds van belang zijn staan vermeld op de website. Bij deze themalijst worden artikelen en leestips opgenomen.
- Bij artikelen in de Nieuwsbrief staan nu verwijzingen naar relevante literatuur.
- Maandelijks verschijnt er een nieuwe ‘Tekst ter inspiratie’.
- De ‘Agenda’ bevat aankondigingen van lezingen, workshops, gemeente-avonden e.d. rondom de thema’s van Wederzijds in heel Nederland.
- De website bevat een inschrijfformulier, waarmee belangstellenden zich kunnen opgeven voor het ontvangen van de Nieuwsbrief. Meer dan 850 mensen staan inmiddels ingeschreven.
- In de periode rondom Allerzielen worden overal in het land Gedenkstondes en Herdenkingen gehouden – ook deze staan dan in de Agenda.

- Verantwoording t.b.v. de ANBI-status is sinds 2013 in orde.

De website wordt regelmatig bezocht, zoals blijkt uit onderstaand overzicht van het websitebezoek door de beheerder, Wilfried Nauta.

Samenvatting per maand											
Maand	Dagelijks gemiddelde				Totalen per maand						
	Hits	Bestanden	Pagina's	Bezoeken	Hosts	kB	Bezoeken	Pagina's	Bestanden	Hits	
2016											
dec 2016	279	218	79	37	1267	1233061	1171	2465	6771	8665	
nov 2016	364	303	99	47	1480	1366682	1428	2971	9097	10945	
okt 2016	576	490	112	45	1991	2036860	1399	3479	15218	17856	
sep 2016	223	173	72	33	1129	801463	1003	2187	5207	6690	
aug 2016	234	184	80	38	1146	807137	1195	2489	5717	7268	
jul 2016	232	170	78	41	1197	874040	1287	2432	5283	7198	
jun 2016	283	198	109	46	1082	580219	1391	3294	5966	8491	
mei 2016	250	200	105	46	1192	705975	1426	3262	6230	7771	
apr 2016	450	359	140	50	1721	1057693	1505	4221	10799	13514	
mar 2016	219	176	85	38	1099	799294	1192	2653	5460	6800	
feb 2016	569	278	150	37	1149	832069	1085	4365	8075	16516	
jan 2016	296	221	103	41	1231	697427	1280	3220	6860	9186	
2016						11791920		15362	37038	90683	120900

PUBLICITEIT

In voor- en najaar is aan ruim 850 belangstellenden de Nieuwsbrief verstuurd (grotendeels digitaal, enkele donateurs en enkele antroposofische instellingen krijgen de Nieuwsbrief per post). Het blijft noodzakelijk om voor een ideëel initiatief als Wederzijds een ruime groep donateurs te vinden. Dit is mogelijk via de Nieuwsbrief.

In het verslagjaar is de Nieuwsbrief ook digitaal verzonden aan een aantal antroposofische instellingen in de gezondheidszorg.

FINANCIËEL JAAROVERZICHT BOEKJAAR 2016

	<i>werkelijk 2016</i>	<i>begroting 2016</i>
<i>Inkomsten algemeen</i>		
donateurs	465	700
fondsen	<u>265</u>	<u>100</u>
	730	800
<i>uitgaven algemeen</i>		
kantoorkosten	217	300
hulp boekhoudbureau	61	75
website en PR	682	800
conferenties	0	0
vergaderkosten (ruimte en consumptie)	342	350
reiskosten bestuur	328	350
reiskosten overig	0	50
wergroepen, regionaal werk	0	0
overige kosten onvoorzien	<u>0</u>	<u>250</u>
<i>Totaal algemene kosten</i>	<u>1.630</u>	<u>2.175</u>
Resultaat algemene inkomsten en uitgaven	-900	-1.375

Activiteitenplan:

inkomsten conferentie/ workshop	0	0
inkomsten workshop	<u>0</u>	<u>0</u>
	0	0
<i>uitgaven activiteiten</i>		
conferentie /workshops	0	0
publicatie praktisch thema rond sterven	<u>0</u>	<u>0</u>
<i>Totale kosten activiteiten</i>	<u>0</u>	<u>0</u>
Resultaat activiteiten	0	0
Totaal resultaat	-900	-1.375

Balans**per 31-12-2016**

Triodosbank	4.928,16
te betalen over voorgaand jaar	60,50
Reserve Wederzijds	4.867,66

Toelichting:

- De resultaten over 2016 zijn ruimschoots binnen de begroting gebleven.
- De inkomsten van de Stichting zijn gering en volstrekt niet kostendekkend. De inkomsten uit donatie liepen terug. Er zal in de volgende kalenderjaren naar nieuwe donateurs gezocht moeten worden, en naar eventuele subsidiegevers, gerelateerd aan nieuwe activiteiten.
- Het feit dat er in het verslagjaar geen externe activiteiten zijn georganiseerd, verklaart dat het verslagjaar met een negatief resultaat is afgesloten. Alleen dankzij het organiseren van activiteiten met een batig saldo kan er continuïteit zijn in het werk van Stichting Wederzijds.
- De kosten van website en PR waren in het verslagjaar hoger dan anders. Dit heeft te maken met het grondige technische onderhoud van de website dat in 2016 noodzakelijk was.

ACTIVITEITENPLAN 2017

Voor 2017 zijn de volgende activiteiten gepland:

- vernieuwing en inwerken bestuur
- voortgang PR-beleid: streven naar meer bekendheid in de samenleving en bij verwante organisaties
- samenwerking met organisaties als Agora, Landelijk Expertisecentrum Sterven
- relatie met AVIN en de Christengemeenschap intensiveren
- organiseren van regionale gespreksmiddagen over het voorbereiden op het eigen sterven
- in samenhang hiermee verder ontwikkelen wilsverklaring/laatste wensen
- verdieping in thema's als euthanasie, orgaandonatie, palliatieve sedatie, "voltooid leven" en suicide, ook op website en in nieuwsbrief

- bezinning op inhoud en diverse middelen: website, sociale media, nieuwsbrief
- behoefte-onderzoek t.w.v. een module “Laatste Zorg” voor uitvaartondernemers en het maken van een plan van aanpak in samenwerking met uitvaartondernemers die vertrouwd zijn met de uitvaartstijl vanuit de Christengemeenschap en de antroposofie.
- uitgave Nieuwsbrief in voor- en najaar
- voortdurend actualiseren van literatuurlijst met relevante publicaties (via website)
- volgen maatschappelijk debat euthanasie, orgaandonatie, palliatieve sedatie en “voltooid leven”